

emcdda.europa.eu

Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centra direktora Volfanga Goca [*Wolfgang Götz*]

PAZIŅOJUMS

saistībā ar
2006. gada ziņojuma par situāciju narkotiku problēmu jomā Eiropā
publicēšanu
Publicēšana aizliegta līdz plkst. 11:00 CET – 23.11.2006

Līdz ar jauno ES narkotiku apkarošanas stratēģiju (2005. – 2012. g.) Eiropa narkotiku problēmu risinājumu meklējumos ir spērusi svarīgu soli uz priekšu. Stratēģija un tās pašreizējais rīcības plāns (2005. – 2008. g.) ir konkrēti piemēri, kas apliecina dalībvalstu pieaugošo vienprātību un uzsver kopīgo apņemšanos sadarboties un rīkoties saskaņoti. Stratēģija nav vienprātības vienīgā izpausme. Lai gan valsts politikas izstrāde joprojām paliek katras valsts pārziņā un Eiropas valstu politika joprojām atšķiras, veicinot dzīvas politiskās diskusijas, saistībā ar pamatprincipiem, atšķirības atrast ir tikpat kā neiespējami. Kopējā situācija liecina, ka visas valstis pašlaik arvien noteiktāk dodas vienā virzienā.

Gandrīz visu Eiropas valstu politikas iniciatīvas pašlaik top saskaņā ar kopēju valsts narkotiku apkarošanas stratēģiju vai rīcības plānu. Šāgada ziņojumā ir sniegta pašreizējās narkotiku politikas padziļināta analīze, atspoguļojot izteiktu tendenci paplašināt narkotiku stratēģiju jomu un līdzās nelegālām narkotikām stratēģijās iekļaut arī atļautas atkarību izraisošas vielas, piemēram, alkoholu, tabaku un medikamentus ⁽¹⁾. Vairāk nekā divas trešdaļas ziņojumā aplūkoto valstu savos narkotiku politikas dokumentos pašlaik vai nu skaidri piemin abu veidu vielas, vai arī piemin atļautās vielas profilakses un ārstniecības kontekstā. Šis jauninājums ir nācis tieši laikā, jo vairāku legālu un/vai nelegālu vielu vienlaicīga lietošana (vairāku narkotiku lietošana) Eiropas narkotiku subkulturā kļūst arvien uzkrītošāka.

EMCDDA turpmāk būs jāspēj pārraudzīt daudz plašāku vielu klāstu nekā pirms desmit gadiem. Ārstniecības pakalpojumu sniedzējiem nākas saskarties ar līdz šim neredzētu stimulantu un vairāku narkotiku lietošanas problēmu daudzveidību, un arvien biežāk tiek ziņots par ievērojamu narkotiku un alkohola problēmu izplatību. Steidzamā vajadzība pēc politikas un iniciatīvām, kas ļautu rast mūsdienu narkotiku problēmu sarežģītajam un daudzveidīgajam raksturam piemērotus risinājumus, ir tēma, kas caurvij šāgada ziņojumu. Narkotiku pārraudzības sistēmām, kas tradicionāli pārrauga atsevišķu vielu lietošanu, turpmāk būs jātiek galā ar daudz lielākām prasībām. Ja vēlamies pienācīgi risināt problēmas, ar ko saskaras daudzi narkotisko vielu lietotāji, kas lieto vairākas narkotikas, svarīga vieta mūsu darba kārtībā turpmāk jāierāda ar tādām metodikas izstrādi saistītiem jautājumiem, kas palīdz izprast šo narkotiku lietošanas ievirzi.

Līdzās pašreizējās situācijas pārraudzībai par svarīgu uzdevumu ir uzskatāma arī jaunu narkotiku parādīšanās uzraudzība, lai apsteigtu nākotnē iespējamās sabiedrības veselības apdraudējumus. Jaunas narkotiku lietošanas ievirzes sākotnēji parasti izplatās atsevišķu personu vai nelielu grupu vidū, vai atsevišķos reģionos un konkrētos sociālos apstākļos. Mūsu uzdevums ir nekavējoties apzināt un atklāt jaunas vielas un tendences, pirms tās kļūst par nopietnām problēmām.

Izmantojot mūsu agrīnās brīdināšanas sistēmu, 2005. gadā EMCDDA un Eiropalam ir oficiāli paziņots kopumā par 14 jaunām psihotropām vielām ⁽²⁾. Šajā sakarā jāpiemin jaunās vielas mCPP — 1-(3-hlorfenil)piperazīna — parādīšanās un straujā izplatība; šī viela ir konstatēta daudz lielākā skaitā dalībvalstu nekā jebkura cita jauna psihoaktīva viela kopš uzraudzības sistēmas darbības sākuma 1997. gadā.

Vienā gadā mCPP ir parādījies 20 ES dalībvalstīs, Rumānijā un Norvēģijā un bieži tiek tirgots kā „jauna veida ekstāze”. Šīs vielas parādīšanās liecina par nelegālo narkotiku ražošanu iesaistīto darboņu neizsīkstošo rosību, meklējot arvien jaunas ķīmiskas vielas, ko piedāvāt potenciālajiem lietotājiem. Agrīnās brīdināšanas sistēma ir svarīgs mehānisms, kas ļauj iejaukties procesā, kad, dzenoties pēc peļņas, tiek apdraudēta gadus jaunu Eiropas iedzīvotāju veselība.

EMCDDA 2005. gadā ir sākusi īstenot arī E-POD (*European Perspectives on Drugs*/Eiropas narkotiku perspektīva) eksperimentālo projektu, kura mērķis ir atklāt, izsekot un izprast Eiropas topošās narkotiku tendences ⁽³⁾. Pirmajā šā projekta kontekstā tapušajā ziņojumā ⁽⁴⁾ bija norādīts uz kopš 90. gadiem vērojamo halucinogēno („maģisko”) sēņu pieejamības un lietošanas šķietamo pieaugumu. Šādā veidā koncentrējot uzmanību uz konkrētām vielām, E-POD kļūs par Eiropas mēroga radaru, kas līdzēs atklāt jaunas modē nākušas narkotikas un ļaus valstīm nekavējoties un efektīvi reaģēt, mazinot šādu vielu izplatību un ar tām saistīto veselības apdraudējumu.

Jāpiemin arī metamfetamīns - narkotika, kuras lietošana visā pasaulē ir saistīta ar nopietnām sabiedrības veselības problēmām. Eiropā ar šo narkotiku saistītās problēmas joprojām ir ierobežotas un sastopamas tikai dažās valstīs, tomēr pagājušajā gadā ir pieaudzis to ES valstu skaits, kuras ziņo par atsavināšanas gadījumiem, tādējādi skaidri uzsverot vajadzību pēc galveno riska grupu intensīvākas pārraudzības.

Lai palīdzētu EMCDDA rast šo jauno uzdevumu risinājumus, Eiropas Komisija 2005. gadā ir nākusi klajā ar priekšlikumu pārstrādāt EMCDDA dibināšanas regulu. Pārstrādātajā regulā, piemēram, ir teikts, ka aģentūrai jāpievērš uzmanība narkotiku lietošanas jaunajām ievirzēm, jo īpaši vairāku narkotiku lietošanai, tostarp kombinētai legālo un nelegālo psihoaktīvo vielu lietošanai.

Narkotiku problēmām veltītajās pasaules politiskajās diskusijās bieži izskan daļrunīgi aicinājumi saistībā ar narkotikām ievērot līdzsvarotu un uz apstiprinātiem faktiem balstītu nostāju. Eiropā, iespējams vairāk nekā citur pasaulē, šīs runas pārtop darbos. Jaunās ES narkotiku stratēģijas un tās pirmā rīcības plāna pamatā ir starp valstīm valdošā vienprātība, kas paredz samazināt gan piedāvājumu, gan pieprasījumu. Valstis vienprātīgi atzīst arī informācijas apkopošanas un apmaiņas un labas prakses popularizēšanas svarīgumu, kā arī to, ka gadījumos, kad jāizdara grūta izvēle par iedzīvotāju interesēm visatbilstīgāko rīcību, nevar iztikt bez zinātnieku atzinumiem. Eiropas Komisija ar EMCDDA atbalstu pašreizējā rīcības plāna novērtējumā izmantos tieši šādus atzinumus.

ES narkotiku stratēģijas un rīcības plāni laika gaitā ir mudinājuši valstu iestādes rīkoties un devuši pievienoto vērtību valstu iekšējai politikai, kā rezultātā Eiropa par narkotiku problēmām ir sākusi runāt skaidrāk un vienotāk. EMCDDA cenšas atvieglot informētu politikas izstrādi, nodrošinot ar Eiropas narkotiku jomu saistītās pieejamās informācijas objektīvu un zinātniski precīzu analīzi.

Ir nomācoši redzēt problēmas, ko atsevišķiem Eiropas iedzīvotājiem, viņu ģimenēm un apkārtnējam sabiedrībai sagādā narkotiku lietošana, tomēr ir pamats zināmam optimismam, jo pašlaik narkotiku jomā Eiropā ir vērojama līdz šim nebijusi situācijas izpratne, kā arī daudz racionālāks, atklātāks un informētāks dialogs.

(¹) Īpašā tēma: 'European drug policies: extended beyond illicit drugs?' <http://issues06.emcdda.europa.eu>

(²) Darbojas saskaņā ar Padomes 2005. gada 10. maija Lēmumu (2005/387/JHA) par informācijas apmaiņu par jaunām psihoaktīvām vielām un šo vielu riska novērtējumu un kontroli (*Oficiālais Vēstnesis*, L 127, 20.05.2005.). Skatīt arī <http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeID=17869>

(³) Izstrādāts saskaņā ar ES narkotiku rīcības plānu (2005.– 2008. g.), kas aicina apkopot „skaidru informāciju par narkotiku lietošanas un narkotiku tirgus topošajām tendencēm un ievirzēm”.

(⁴) 'Hallucinogenic mushrooms: an emerging trend case study' <http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeid=7079>